

Damian Ołownia

ORCID 0000-0001-8716-1912

Patostreaming jako zjawisko patologiczne i dewiacyjne

Wprowadzenie

Artykuł ma na celu przedstawienie problematyki związanej ze zjawiskiem tzw. patostreamingu, czyli internetowych transmisji prowadzonych „na żywo”, których treść uznawana jest często za nieodpowiednią, a nawet gorszą. Koncepcja artykułu opiera się na założeniu, że patostreaming jest jedynie nową formą przekazu treści, które tak naprawdę są nam znane już od bardzo dawna. Mimo iż patostreamerzy pojawili się stosunkowo niedawno, to już zdążyli wywołać wokół siebie niemałe kontrowersje związane ze swoim zachowaniem oraz faktem, że z transmitowania „na żywo” zachowań uznawanych za dewiacyjne tudzież patologiczne zrobili biznes, z którego dochody często przekraczały nawet ich bardzo wygórowane oczekiwania i nadzieje.

Niniejszy artykuł ukazuje nieodpowiednie i dewiacyjne zachowania, jakich dopuszczają się twórcy patostreamów podczas swoich programów „na żywo”. W celu zobrazowania i scharakteryzowania zjawiska zastosowano metodę analizy wybranych, medialnych spraw, w których brali udział patostreamerzy. Ze-stawienie ze sobą różnych twórców pozwala na wskazanie cech wspólnych oraz różnic pomiędzy zachowaniami jak i sposobem ich upubliczniania.

Tematem patostreamingu w ostatnim czasie interesuje się coraz więcej naukowców z wielu dziedzin. Zjawisko to, zważywszy na swoją specyfikę, może być przedmiotem zainteresowania m.in. dla medioznawców, psychologów, pedagogów, socjologów czy prawników. Świadczą o tym coraz liczniejsze publikacje naukowe, zgłębiające ten kontrowersyjny temat. Naukowcy w swoich pracach, opartych zwykle na obserwacji i analizie wybranych przykładów, niejednokrotnie próbowali zdefiniować zjawisko. Patostreaming jest zakorzeniony w kulturze m.in. jako narzędzie promowania przemocy oraz innych zachowań mających

znamiona patologii. Według twórców uchodzić on może za kontrowersyjną sztukę nowoczesną. W ciągu ostatnich lat w Polsce o patostreamingu pisali m.in.: Agnieszka Kmiecik-Goławska¹, Michał Jas², Miłosz Wojtyna³, Dominika Bek⁴, Małgorzata Najdek i Rafał Węgrzyn⁵.

Patologia i dewiacja

W celu omówienia zagadnienia patologii w Internecie przejawiającej się m.in. poprzez patostreaming, na początku należy skupić się na objaśnieniu znaczenia przedrostka „pato”. Pochodzi on od słowa patologia, które w ujęciu uproszczonym i ogólnym można zastąpić wyrazem nieprawidłowość. Jego geneza łączy się bezpośrednio z dziedziną medycyny, gdzie jest połączeniem dwóch greckich słów: *pathos* oraz *logia*. Określa się nim naukę zajmującą się badaniem przyczyn, mechanizmów rozwoju i skutków chorób⁶. Słowo to zaczęto stosować również w ujęciu badań nad społeczeństwem, co spowodowało powstanie określenia patologia społeczna; terminem tym określa się nieprawidłowe zachowania jednostek i grup oraz nieprawidłowe funkcjonowanie instytucji społecznych; pozostaje w sprzeczności z wartościami oraz zasadami ustanowionymi i akceptowanymi przez dane społeczeństwo⁷. Mamy tutaj do czynienia z odstępstwami od różnorodnych norm regulujących życie w społeczeństwie, nazywanymi inaczej w socjologii dewiacjami społecznymi⁸.

Określenie dewiacja ma znaczenie poniekąd pokrewne. Słowo to pochodzi od łacińskiego *devio*, co oznacza „schodzenie z drogi”. Pojęcie to w znaczeniu odchylenia czy zboczenia upowszechniło się w socjologii po II wojnie światowej i było alternatywą dla określenia patologia czy dezorganizacja społeczna. Miało

¹ A. Kmiecik-Goławska, *Patostreaming jako narzędzie popularyzacji podkultury przemocy*, „Biuletyn Polskiego Towarzystwa Kryminologicznego” 2019, nr 25, s. 171-183, <https://ak.inp.pan.pl/index.php/bk/article/view/2322/1889>, [dostęp: 12 czerwca 2021].

² M. Jas, *Patostreaming – ciemna strona internetu. Analiza zjawiska na wybranych przykładach*, „Media, Biznes, Kultura” 2020, nr 1, s. 169-180.

³ M. Wojtyna, *Nuda, dymy, podmiotowość. Patostream jako gatunek*, „Tekstualia” 2019, nr 3, s. 55-70.

⁴ D. Bek, *Patostreaming – charakterystyka i prawne konteksty zjawiska*, „Zarządzanie Mediami” 2019, t. 7, s. 247-262.

⁵ M. Najdek, R. Węgrzyn, *Koniec świata zwiastują patostreamy*, „Meritum” 2019, nr 3, s. 18-24, https://www.mscdn.pl/mscdn2018/images/pdf/Dobre_praktyki/1106_art.pdf, [dostęp: 12 czerwca 2021].

⁶ *Patologia*, w: *Encyklopedia PWN*, <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/patologia;3955027.html>, [dostęp: 12 czerwca 2021].

⁷ *Patologie społeczne*, w: *Encyklopedia PWN*, <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/patologie-spoeczne;3955029.html>, [dostęp: 12 czerwca 2021].

⁸ J. Kwaśniewski, *Czy istnieje dewiacja społeczna?*, „Prace Instytutu Profilaktyki Społecznej i Resocjalizacji Uniwersytetu Warszawskiego” 2012, t. 19, s. 65, http://www.ipsir.uw.edu.pl/UserFiles/File/Katedra_Socjologii_Norm/PRACEIPSIR/Tom_19/czy_istnieje_dewiacja_spoeczna.pdf, [dostęp: 6 czerwca 2019].

być ono ułatwieniem w procesie podejmowania prób badań kontrowersyjnych zachowań⁹.

Wbrew ogólnemu przekonaniu, dewiacja społeczna nie jest zjawiskiem tylko negatywnym, lecz każdym odstępstwem od ustalonej normy, które niesie za sobą jakiś skutek i wprowadza go do życia społecznego. Utało się, że gdy mówimy o dewiacji, mamy na myśli coś wartego potępienia, pewne zachowanie, które wzbudza w nas odrazę i niechęć, a tymczasem zachowaniem dewiacyjnym możemy nazwać chociażby palenie papierosów w miejscu publicznym czy parkowanie w miejscu niedozwolonym. Można pójść o krok dalej i dewiacją społeczną nazwać nawet nadmierną troskę o czystość czy nadopiekuńczość¹⁰. Dewiacjami społecznymi określane są również zaburzenia psychiczne, choć nie do końca jest to słuszne, gdyż są one raczej przyczyną zachowań dewiacyjnych, a nie samymi dewiacjami. Dewiacja społeczna jest więc zjawiskiem, na które składa się bardzo wiele czynników, a każdy z nich może być wielowymiarowy. Bez obaw można wysunąć tezę, że człowiek ma skłonności do zachowań dewiacyjnych od początku istnienia. Jeżeli przyjrzymy się zachowaniom ludzkim na przestrzeni wieków, dostrzeżemy, że nigdy nie było społeczności, która kurczowo trzymałaby się ustalonych praw i zasad, nie wychodząc z wyznaczonych ram w żadną ze stron.

Każde odstępstwo od normy, aby można było je tak nazwać, musi być zakorzenione w pewnej normie, która je zdefiniuje. Będzie to norma zachowania, norma stanu naszej psychiki, czy nawet norma funkcjonowania jakiejś instytucji. Poprzez odstępstwo i niedopasowanie możemy „wypaść” z normy kulturowej, np. odmiennym wyglądem, ubiorem, poglądami, czy nawet językiem i własnym systemem wartości. Wszystko, co jest w jakikolwiek sposób inne od powszechnie panujących zasad i norm w danej społeczności, bez względu na jej wielkość, może być powodem wykluczenia, a nawet prześladowań, m.in. religijnych czy politycznych¹¹.

Do występowania zjawiska dewiacji społecznej jesteśmy przyzwyczajani od najmłodszych lat. Świat, w którym żyjemy wręcz uodparnia nas na zachowania dewiacyjne, przypisując jednak temu określeniu same negatywne cechy. Dewianci są zewsząd piętnowani, a natłok informacji, który przyjmujemy codziennie, poprzez swoją jednotorowość nie pozwala na dostrzeżenie pełnej skali tego jakże powszechnego zjawiska. Wartym odnotowania jest fakt, iż obok zachowań nacechowanych negatywnie, dewiacja ma również swoje pozytywne odbicie. Już sam fakt istnienia pozytywnej (tzw. nadnormalnej) dewiacji może osoby nie zaznajomione z tematem odstępstw od norm społecznych dziwić.

Dewiacja pozytywna jest odejściem od powszechnie uznanej normy w kierunku zachowań, które nie budzą negatywnych odczuć i nie są wszechobecne

⁹ J. Kwaśniewski, *Dewiacja społeczna*, w: *Encyklopedia socjologii*, t. 1, A-J, [red. nauk. A. Kojder i in.], Warszawa 1998, s. 125-126.

¹⁰ J. Kwaśniewski, *Czy istnieje dewiacja...*, s. 64-65.

¹¹ Tamże, s. 65-66.

i jednogłośnie w społeczeństwie piętnowane. Przykładem zjawiska dewiacji nadnormalnej jest np. robienie czegoś ponad to, co należy do naszych obowiązków.

Czasy, w których obecnie się znajdujemy definiują w pewien sposób to, jak wyglądają zjawiska dewiacji społecznych. Wszzechobecna cyfryzacja, digitalizacja, dominacja Internetu, sprawiają, że przed każdą dziedziną życia otwierają się nowe możliwości, ale również wzrasta poziom zagrożenia, wynikającego z tych samych przyczyn. Obok pojawiających się nowych zjawisk dewiacyjnych, dla których rozwój technologiczny tworzy przestrzeń, gdzie mogą wzrastać, istnieją również te, które znamy od wieków. Technologia ma na nie mały bądź wręcz zerowy wpływ. Do rozwoju technologicznego zjawiska te bardzo szybko się przystosowały poprzez proces dopasowania czy ewolucji. Do zachodzących społecznych przemian dostosować musi się również nauka, co w konsekwencji owocuje tym, że za zjawiska dewiacyjne uznawane są nie tylko uzależnienia od alkoholu, narkotyków czy seksu, ale również od telewizji, smartfonów i Internetu. Coraz częściej mówimy o patologii w różnych systemach i warstwach społecznych, o których wcześniej w ten sposób nawet nie myśleliśmy, gdyż zwyczajnie nie istniały, a ich powstanie i działalność wiąże się z rozwojem społecznym, kulturowym, i co bardzo istotne – również technologicznym¹². Jeszcze kilkanaście lat temu np. media społecznościowe były w fazie powolnego rozwoju, a dziś posiadają ogromne rzesze użytkowników. W 2020 roku było ich 3,80 mld¹³.

Patostreaming jako swoisty rodzaj transmisji internetowych

Żyjemy w czasach, w których wiele osób poprzez streamy, dzieli się z innymi (ze swoimi widzami), tym co robi. Sam „stream” jest transmisją prowadzoną „na żywo” udostępnioną za pomocą Internetu. Słowo stream pochodzi z języka angielskiego i w dosłownym tłumaczeniu oznacza strumień. Określenia „streaming” używa się również w odniesieniu do treści zamieszczonych w sieci wcześniej, do których mamy dostęp na życzenie, np. film jest nam wyświetlany dopiero wtedy, kiedy go uruchomimy¹⁴.

Na YouTube możemy znaleźć treści dla każdego, począwszy od kanałów informacyjnych, poprzez muzyczne i rozrywkowe, a na kanałach zajmujących się tematyką specjalistyczną kończąc. Z transmisjami „na żywo” jest podobnie, znajdziemy na serwisach typu YouTube czy Twitch treści skierowane do osób o różnorodnych zainteresowaniach.

Streamy zyskały swoją popularność za przyczyną tzw. letsplejerów (ang. *let's player*), czyli osób, które transmitowały „na żywo” swoją rozgrywkę, w takie gry jak np. Tibia, Minecraft, Counter-Strike czy League of Legends. Z rozgrywki wie-

¹² A. Czerkawski, A. Nowak, *Wstęp*, w: *Wybrane zagadnienia patologii społecznej – implikacje empiryczne*, pod red. A. Czerkawskiego i A. Nowak, Katowice 2008, s. 7.

¹³ M. Kuchta-Nykiel, *Social media w Polsce i na świecie – najnowsze dane*, <https://socialpress.pl/2020/02/social-media-w-polsce-i-na-swiecie-najnowsze-dane>, [dostęp: 1 września 2021].

¹⁴ *Media strumieniowe*, w: *Wikipedia*, https://pl.wikipedia.org/wiki/Media_strumieniowe, [dostęp: 10 grudnia 2021].

loosobowej w Internecie uczyniono coś na wzór widowisk sportowych (e-sport), które obecnie cieszą się ogromną popularnością, niejednokrotnie przekraczając wyniki oglądalności widowisk sportowych w klasycznym ujęciu¹⁵.

Przede wszystkim trzeba wspomnieć o tym, że dziś YouTube czy Twitch, to nie są tylko strony dla pasjonatów, a tworzenie filmów, to nie tylko hobby. W tej chwili, jeśli zainteresuje się odbiorców swoimi treściami, w grę zaczynają wchodzić pieniądze, i to często niemałe. Spowodowało to powstawanie tysięcy kanałów, gdzie twórcy chcą zaprezentować swoje treści w taki sposób, aby zainteresować widza ze względu na możliwość otrzymywania z tego tytułu korzyści. Z takich materiałów można się wiele dowiedzieć, czy chociażby dobrze się bawić oglądając bądź słuchając, ale są również twórcy, którzy niekoniecznie dbają o jakikolwiek sens czy poziom prezentowanych przez siebie materiałów¹⁶.

Jedną z odmian streamu jest tzw. patostreaming. Nazwa ta jest połączeniem słów: patologia, od którego wzięto partykułę „pato” oraz „stream”, czyli po prostu transmisja internetowa¹⁷. Autorów takich treści nazywa się patostreamerami. Transmisja taka nie ma praktycznie nigdy scenariusza i nie jest w żaden sposób planowana. Zwykle odbywa się to w taki sposób, że jedna lub więcej osób siedzi przed włączoną kamerą i pokazuje to, co aktualnie robi. Wszystko skupia się wokół wywoływania jak największych kontrowersji, bo to właśnie zachowania jak najbardziej odbiegające od normy widzowie chcą oglądać¹⁸. Ważnym elementem takich transmisji jest możliwość uczestnictwa widowni w prezentowanym show, w czasie rzeczywistym, poprzez m.in. wpłacanie tzw. donejtów, czyli pieniędzy które przelewane są na rachunki bankowe streamerów, czy komentowanie, na co twórcy często reagują¹⁹. Interakcją z twórcami można nazwać również wysyłanie, np. za pośrednictwem poczty do prowadzących, różnych przedmiotów, które później niejednokrotnie pokazywane są podczas transmisji. Jako interakcję traktować można nawet zawiadomienie organów ścigania o popełnieniu wykroczenia czy przestępstwa podczas trwania streamu²⁰.

Treści internetowe nie są kierowane do konkretnej grupy wiekowej, gdyż każdy, kto korzysta z Internetu – znajdzie coś dla siebie. Jeżeli komuś wydaje się, że z sieci korzystają tylko ludzie młodzi, to jest w błędzie. Oczywiście ludzie młodych korzystających z Internetu jest najwięcej, ale nie można zapominać o starszych użytkownikach, których liczba ciągle rośnie, głównie przez to, że następuje proces starzenia się, i ci którzy dziś klasyfikowani są jako ludzie młodzi, jutro mogą znaleźć swoje miejsce w zupełnie innej kategorii wiekowej. Jak wynika z badań CBOS z 2017 roku, wszyscy Polacy w wieku od 18 do 24 lat korzystali z sieci. Liczba osób korzystających z Internetu w przedziale wiekowym od 25 do

¹⁵ M. Wojtyła, s. 57.

¹⁶ P. Siedlanowski, *Homo crudelis? Patostream – kolejna patologia w sieci*, „Biuletyn Edukacji Medialnej” 2018, nr 2, s. 49-52.

¹⁷ M. Wojtyła, s. 56.

¹⁸ P. Siedlanowski, s. 49-52.

¹⁹ M. Wojtyła, s. 56.

²⁰ M. Jas, s. 176-177.

34 lat wynosiła 96%, a w przedziale od 35 do 44 lat z Internetu korzystało 87% respondentów²¹.

Pomimo iż badania te nie uwzględniają niepełnoletnich użytkowników, to trzeba wiedzieć, że obecnie z Internetu korzystają nawet dzieci w wieku przedszkolnym. Co prawda nie są one świadomymi użytkownikami i nie można ich tak traktować, ale trzeba uzmysłwić sobie, że tak jest. I jeśli od osoby dorosłej oczekiwać można pewnego dystansu do tego, co się w sieci znajduje, tak dzieci są narażone bezpośrednio na wszelkie zło, jakie tam czyha, gdyż bardzo trudno jest dopilnować, aby korzystały one tylko ze stron, które są do nich skierowane²².

Trafianie do odbiorców nie jest proste i internetowi twórcy doskonale o tym wiedzą. Prześcigają się więc w wymyślaniu nowatorskich treści, których wcześniej w sieci nie było. W Polsce bardzo często mamy do czynienia z powielaniem schematów, które sprawdziły się za granicą, szczególnie na Zachodzie, ale tendencję do kopiowania tego, co sprzedaje się za granicą, ma także telewizja, więc dlaczego mielibyśmy się dziwić twórcom, którzy swoje dokonania publikują w sieci. Z patostreamami jednak sytuacja wygląda trochę inaczej, gdyż sam patostream jest polskim „wynałazkiem”. Nie jest znana data powstania pierwszego tego typu „tworu”, jednak doszukuje się wielu podobieństw pomiędzy patostreamem, a chociażby programami telewizyjnymi, takimi jak emitowany od 2001 roku w TVN Big Brother. Poza granicami kraju nie obserwuje się rozwoju patostreamu w takim kierunku jak w Polsce, a nawet jeśli, to na pewno nie na taką skalę²³.

Wszyscy twórcy chcą zgromadzić wokół swoich produkcji jak najwięcej odbiorców, licząc, że to w bezpośredni sposób przełoży się na wyższe zarobki. Tak samo jest z twórcami patostreamów. Prześcigają się w coraz to nowszych pomysłach, jak zaciekać widza. Tutaj mamy do czynienia ze zjawiskiem, w którym im bardziej kontrowersyjne są osoby występujące w patostreamach, tym więcej internautów chce te transmisje oglądać. O ile w przypadku kanałów, które chcą się kreować na rozrywkowe, mamy do czynienia z bardziej lub mniej wysublimowanymi żartami, które pewne osoby bawią, a inne potrafią wręcz zażenować, lecz nie wywołują one poczucia, że to, co oglądamy, jest gorszące, tak w przypadku patostreamów możemy się spodziewać raczej zachowań, co do których sama nazwa wskazuje, że mają charakter patologiczny. Upijanie się do nieprzytomności podczas streamu, przemoc, awantury, poniżanie, znęcanie się nad innymi uczestnikami, torsje czy załatwianie fizjologicznych potrzeb na wizji nie jest niczym wyjątkowym, gdyż twórcy zdążyli już swoich widzów do takich zachowań przyzwycząić. Pytanie brzmi, dlaczego wciąż nie brakuje osób, które chcą takie obrazy oglądać?

²¹ *Korzystanie z Internetu*, „Komunikat z Badań” 2017, nr 49, s. 2, https://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2017/K_049_17.PDF, [dostęp: 15 lipca 2021].

²² P. Siedlanowski, s. 49-52.

²³ Tamże.

„Moda” na patostreaming i próby zwalczania zjawiska

Biorąc pod uwagę fakt, jak popularnym zjawiskiem w Polsce stał się w ostatnich latach patostreaming, możemy mówić o swego rodzaju modzie na ten rodzaj internetowych transmisji. Choć teoretycznie nie ma on określonej grupy docelowej odbiorców, do której miałyby trafiać, to bez trudu można wyciągnąć wnioski, z których wynika, że patostreamerów oglądają głównie ludzie młodzi. Jeśli zapytamy osoby starsze o patostreamy, to spotkamy się w większości z odpowiedziami sugerującymi, że nigdy one o nich nie słyszały. Natomiast to samo pytanie skierowane do nastolatków skutkować będzie wskazaniem stron, na których można takie transmisje obejrzeć, podaniem pseudonimów twórców oraz przytoczeniem ulubionych zdarzeń czy cytatów. Jest to o tyle przerażające, że treści tam prezentowane pod żadnym pozorem nie powinny trafiać do osób, które nie ukończyły 18. roku życia, przyjmując oczywiście, że takie treści powinny w ogóle być upublicznione²⁴.

Idąc dalej, moda na patostreaming ma specyficzny charakter, który wynika z tego, że żyjemy w erze popularności transmisji internetowych. Jednak transmisje takie różnią się znacząco od tych, do których przyzwyczała nas telewizja. Od zawsze, niezależnie od rodzaju twórczości, która podczas transmisji „na żywo” była nam ukazywana, począwszy od relacjonowania koncertów, transmitowania wydarzeń czy widowisk sportowych, aż po programy prowadzone w studiu, przyzwyczajano nas do schematu, że istnieje sztywny podział na nadawcę i odbiorcę przekazu. Co prawda pojawiały się czasami formy podejmowania interakcji z widzami, ale jednak była ona zawsze ograniczona i sprawiała wrażenie niepotrzebnej, takiej bez której nadawany program i tak by się odbył i wcale nie zmieniłby drastycznie swojej formy. Przy transmisjach internetowych jest zupełnie inaczej. Tutaj ta więź z widzami jest często fundamentem przekazu. Twórcy podejmują różnorakie interakcje z odbiorcami, chociażby rozmawiają z nimi w trybie „na żywo”, co potrafi znacząco podnieść atrakcyjność streamu, a co za tym idzie – przyciągnąć więcej potencjalnych widzów, którzy być może zostaną z twórcami na dłużej. Do tego dochodzi bardzo znaczący fakt, iż to właśnie widzowie utrzymują twórcę, poprzez tzw. płatne subskrypcje. Polega to na tym, że w zależności od jej rodzaju, widz albo wpłaca jednorazowo daną kwotę na rzecz twórcy, którego transmisję ogląda, albo deklaruje ustaloną kwotę wpłacać okresowo, zostając przy tym tzw. stałym subskrybentem. W połączeniu z możliwością obustronnej interakcji w trybie wręcz natychmiastowym, bo w dobie szybkiego Internetu trwa to kilka sekund, dochodzi do powstawania zjawiska, którego nigdy wcześniej nie mogliśmy obserwować²⁵. W praktyce wygląda to tak, że widzowie niejako wpłacają pieniądze na rzecz streamera, żądając przy tym wykonania za dokonaną wpłatę określonej czynności bądź działania. W przypadku streamów dotyczących np. gier, wpłacający oczekuje, że prowadzący program zaprosi go do rozgrywki

²⁴ Tamże.

²⁵ Tamże.

lub doda go do jakiejś grupy, do której należą tylko subskrybenci kanału, czy przekaże jakieś wirtualne przedmioty. Jednak, jeśli do czynienia mamy ze streamami z przedrostkiem „pato”, te żądania mogą być zupełnie inne, często równie abstrakcyjne, co przerażające. Za określoną kwotę można wymagać m.in., aby autor przekazu wypił określoną ilość alkoholu, wyzywał, uderzył kogoś, przypalił papierosem, a nawet rozebrał się czy dokonywał innych czynności seksualnych podczas trwania transmisji²⁶. Najbardziej znani patostreamery potrafią zarobić podczas kilkunastominutowej transmisji od kilku, do nawet kilkunastu tysięcy złotych. Nie należy się dziwić, że patostreamery jest w Internecie coraz więcej. Potrafią oni posiadać ponad 250 tys. subskrybentów²⁷. Otrzymują pieniądze od serwisów streamingowych za generowanie wejść na stronę oraz za tzw. donejty. Jednorazowe wpłaty mają różną wartość, od kilku, przez kilkanaście czy kilkadziesiąt, aż do kilkuset złotych²⁸. Ludzie młodzi, często zaślepieni chęcią łatwego zarobku, również sami próbują sił w „patobiznesie”. Dużą część takich osób stanowią nastolatki, które za wpłacane pieniądze na ich konta potrafią się na streamach rozbierać, a nawet masturbować czy uprawiać seks. Taką formę patostreamingu określa się jako sexstreaming²⁹.

Biorąc pod uwagę wiek widzów tego typu transmisji, ogromnym problemem jest to, że rodzice często nawet nie mają pojęcia, jakimi treściami w Internecie „karmi” się ich dziecko. Być może, gdyby byli bardziej świadomi tego, jakie niebezpieczeństwa czyhają w sieci, można by temu skuteczniej przeciwdziałać. Obecnie patostreamy są bardzo rzadko flagowane (zgłaszanie administratorowi serwisu za złamanie jego regulaminu), gdyż osoby, które nie chcą oglądać tego typu „widowisk” po prostu je omijają, a ci którzy są nimi zainteresowani, nie będą przecież tego procederu nigdzie zgłaszać, a więc zwykle patostreamery są bezkarni. Platformy streamingowe teoretycznie deklarują walkę z tego typu transmisjami, ale w praktyce wygląda to tak, że treści takie oznaczane są jako nieodpowiednie dla nieletnich, co nie jest w zasadzie żadnym zabezpieczeniem, bo wiek przez administratorów większości serwisów nie jest w żaden sposób weryfikowany. A jak wiadomo to, co zakazane, kusi jeszcze bardziej, więc takie działania często zamiast na niekorzyść twórcy przekazu, dają zupełnie odwrotny skutek, gdyż widzów tylko przybywa. W takich sprawach rzadko reagują też organy ścigania, gdyż jeśli nie ma zgłoszenia popełnienia przestępstwa, to nie podejmowane są kroki w tym kierunku. Wyjątek stanowią przypadki, gdy łamane jest prawo. Wtedy policja działa z urzędu³⁰.

Sami patostreamery nie widzą lub nie chcą widzieć w swoim zachowaniu niczego złego. Traktują to co robią jako swego rodzaju grę aktorską, która ma na celu zainteresowanie jak największej liczby osób, a wśród nich odnalezienie ta-

²⁶ *Kim są patostreamery*, <https://player.pl/programy-online/uwaga-odcinki,351/odcinek-5278,S23E5278,101882>, [dostęp: 20 czerwca 2021].

²⁷ P. Siedlanowski, s. 49-52.

²⁸ *Kim są patostreamery...*

²⁹ P. Siedlanowski, s. 49-52.

³⁰ Tamże.

kich, które zostaną z prezentowaną przez nich „sztuką” na dłużej i będą wspierać twórcę finansowo, aby tego typu materiałów, które jak można wywnioskować z oglądalności przypadły im do gustu, było jeszcze więcej. Większość patostreamerów zajmuje w tej sprawie bardzo jednoznaczne stanowisko, wypowiadając bliźniaczo podobne sformułowania o tym, że ich transmisje to mistyfikacje i swoista gra³¹. W reportażu dla programu *Uwaga!*, „Rafatus”, jeden z najpopularniejszych patostreamerów w Polsce powiedział, że: „To jest sztuka nowoczesna, kontrowersyjna. Ja na to poświęciłem rok, poświęciłem na to wiele czasu, więc myślę, że jestem też po części artystą. Mimo tego że robię to co robię, że robię według państwa widzów patologię tak zwaną, ale to też jest jakby nie patrzeć sztuka”³².

Problem jest bardzo poważny, zewsząd słychać głosy krytyki, ale obecnie sytuacja nie ulega poprawie. Patostreaming postrzegany jest jako źródło mowy nienawiści, piętnowany za ukazywanie przemocy, alkoholizmu czy pornografii. Mamy do czynienia ze zjawiskiem w pewnym stopniu wyjątkowym, bo publicznie propagowane są wartości społecznie uznawane za nieodpowiednie i nieetyczne, a sytuacja ta w żaden sposób nie zmierza ku wyeliminowaniu takich praktyk. Skalę problemu podkreśla fakt, iż większość widzów nie osiągnęła jeszcze 15. roku życia³³.

Ze względu na swój specyficzny charakter patostreamy są obiektem zainteresowania nie tylko dla socjologów, pedagogów, psychologów czy medioznawców, ale również dla prawników. Wszelkie zachowania patostreamerów widoczne podczas transmisji, jak również zachowania innych uczestników (aktorów, rodziny twórców itp.) można by poddać ocenie prawnej. Patostreamerzy niejednokrotnie podczas swoich transmisji łamią prawo. Spożywanie alkoholu w trakcie transmisji może być uznane jako promowanie go w niedozwolony sposób. Posługiwanie się wulgaryzmami podczas transmisji można zaś traktować jako używanie ich w miejscach publicznych. Patostreamy zawierają często treści pornograficzne, co również jest przestępstwem. Szczególnie warto przyjrzeć się rozpowszechnianiu treści pornograficznych z udziałem nieletnich, a takie przykłady również można znaleźć w świecie „patobiznesu”.

Nawet kilka minut transmisji może wystarczyć, aby wskazać kilka czy kilkanaście, bardziej lub mniej świadomie złamanych przepisów, czy to kodeksu karnego czy kodeksu wykroczeń. Na uwagę zasługuje również fakt, iż odpowiedzialność karną ponieść mogą, zarówno osoby transmitujące, jak również te, które jedynie występują w tworzonym „show” w roli „aktorów”³⁴. Problemem jest jednak bardzo często brak egzekwowania prawa.

Innym rodzajem kary za łamanie prawa jest blokada kanału na Twitch lub YouTube, co uniemożliwia prowadzenie dalszej działalności. Tak stało się m.in.

³¹ Tamże.

³² *Kim są patostreamerzy...*

³³ P. Siedlanowski, *Homo crudelis?...*, s. 49-52.

³⁴ D. Bek, s. 255-259.

w przypadku Łukasza Wawrzyniaka pseudonim „Kamerzysta”, którego kanał został zbanowany przez YouTube po tym, jak ten został aresztowany³⁵.

Dewiacje społeczne i zachowania patologiczne w transmisjach internetowych

„Trzeba patostreamerom odciąć pieniądze, to wtedy uda się jakoś opanować ten destrukcyjny trend – powtarzają kolejni eksperci. Tyle że patostreaming to nie przypadek, ale świadomy pomysł na biznes, na którym można zarobić setki tysięcy złotych”³⁶. Od takiego stwierdzenia rozpoczyna się artykuł Sylwii Czubkowskiej opublikowany w „Gazecie Wyborczej”, dotyczący problemu patologicznych treści propagowanych w transmisjach internetowych. Słowa te, choć mogą budzić kontrowersje, są jak najbardziej prawdziwe. Gdyby patostreamerzy nie otrzymywali korzyści majątkowych za swoje nieodpowiedzialne i szkodliwe zachowania, to nie miałyby one miejsca lub przynajmniej ich skala uległaby zmniejszeniu.

Jeśli założymy, że transmisja trwa od kilku do kilkunastu godzin, to suma jaką można w ten sposób zbierać liczona jest w tysiącach. Na uwagę zasługuje również fakt, iż niektóre transmisje były emitowane przez całą dobę nawet kilka dni z rzędu. Łatwość zdobycia pieniędzy, i to wcale niemałych, jest głównym powodem, dla którego ludzie, często bardzo młodzi, decydują się na robienie z siebie pośmiewiska w Internecie³⁷.

W październiku 2018 roku Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich powołało specjalny zespół do badania i przeciwdziałania zjawisku patostreamingu. Zespół ten, przy współpracy z fundacjami, przedstawicielami policji, prokuratury, organizacji pozarządowych oraz z twórcami internetowymi i dziennikarzami, analizował patologiczne treści oraz ich wpływ na dzieci i młodzież. W efekcie powstał raport sporządzony przez Fundację Dajemy Dzieciom Siłę, który ukazuje przerażającą prawdę o patologicznych transmisjach internetowych, ale również, co najważniejsze, ich oddziaływaniu na widzów³⁸. 37% respondentów zapytanych o to, czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy słyszało o takich materiałach publikowanych w sieci odpowiedziało, że nie tylko słyszało, ale i oglądało. 48% słyszało, ale nie zdecydowało się na oglądanie, 12% nie słyszało, a 5% uznało to za temat trudny i nie chciało udzielić ankieterom odpowiedzi³⁹.

³⁵ *Kamerzysta – kto to jest Łukasz Wawrzyniak i o co chodzi w aferze?*, <https://www.radiozet.pl/Co-gdzie-kiedy-jak/Kamerzysta-kto-to-jest-Lukasz-Wawrzyniak-i-o-co-chodzi-w-aferze-YOUTUBE-WIEK>, [dostęp: 5 czerwca 2021].

³⁶ S. Czubkowska, *Donejty pompują dymy. Jak zarabiają patostreamerzy i dlaczego nikt tego nie kontroluje?*, <https://wyborcza.pl/7,156282,25138386,donejty-pompuja-dymy-jak-zarabiaja-patostreamerzy-i-dlaczego.html>, [dostęp: 23 lipca 2021].

³⁷ Tamże.

³⁸ Tamże.

³⁹ *Patotreści w Internecie. Raport o problemie*, Warszawa 2019, s. 18, <https://fdds.pl/wp-content/uploads/2019/08/fdds-raport-patotresc-www.pdf>, [dostęp: 23 lipca 2021].

Jednym ze zjawisk, które należą do najpopularniejszych i najczęściej określanych mianem patologii społecznych jest alkoholizm. Alkohol w życiu społecznym jest obecny praktycznie od zawsze. Jest on – obok papierosów, najpopularniejszym środkiem odurzającym. W Polsce picie alkoholu uważane jest za coś powszechnego, zwykłego. Alkohol jest częścią życia społecznego i nikogo już nie dziwi jego spożywanie czy wręcz nadużywanie. Wydawałoby się, że za normalność, bardziej niż alkoholizm, przyjąć by można abstynencję, jednak ogólny pogląd jest inny, a abstynencja traktowana jest bardziej jako przejaw choroby niż zdrowego myślenia⁴⁰. Mamy do czynienia ze zjawiskiem, gdzie picie alkoholu jest składnikiem więzi społecznej łączącej ludzi o określonych poglądach, przekonaniach, zainteresowaniach, czyli ogólnie rzecz ujmując mających ze sobą coś wspólnego. Gdy alkoholicy przestają pić, mogą poczuć się wyobcowani, pozbawieni więzi czy poczucia uczestnictwa w życiu społecznym danej grupy, której formalnie dalej są częścią pomimo abstynencji, chociażby chwilowej⁴¹.

Spożywanie trunków upajających przez dzieci i młodzież, w odróżnieniu od tego samego zjawiska u dorosłych, uznawane jest zawsze jako alkoholizacja. Samo zjawisko spowodowane jest tym, że młodzież przejawia chęć naśladowania w tym aspekcie dorosłych, nie będąc świadomymi tego, że spożywanie alkoholu, nawet w małych ilościach w młodym wieku, prowadzić może w przyszłości do choroby alkoholowej i być przyczyną borykania się z problemem uzależnienia. Przyczyną alkoholizowania się społeczeństw jest również dostęp do alkoholu. Zakup nawet najmocniejszych trunków jest kontrolowany tylko w teorii, mimo iż obowiązuje zakaz sprzedaży alkoholu osobom, które nie ukończyły 18. roku życia, to istnieje wiele sposobów, pozwalających obejść ten zakaz. Postawa ludzi dorosłych, którzy powinni stać na straży i bronić dobra najmłodszych – w przypadku alkoholu przyjmuje często postać bierną, i nie podejmuje się żadnych działań w celu poprawy sytuacji⁴².

Z roku na rok coraz bardziej obniża się wiek inicjacji alkoholowej. Dzieci poniżej 12. roku życia, odpowiednio 50% chłopców i 38% dziewcząt, spożywały wino lub wódkę. Młodzież pomiędzy 14. a 18. rokiem życia w 92% ma już za sobą inicjację alkoholową, a nawet 25% upiło się, co najmniej cztery razy przed ukończeniem zaledwie 15. roku życia. Zestawiając te dane z faktem, iż alkohol można kupić dopiero po osiągnięciu pełnoletniości, skala problemu staje się zaskakująca⁴³.

Badania przeprowadzone przez Centrum Badania Opinii Społecznej pokazują, że zmniejszyła się liczba osób deklarujących całkowitą abstynencję. W 2010 roku deklarowało ją 30% kobiet oraz 16% mężczyzn, natomiast w roku 2019 – 21% kobiet i zaledwie 10% mężczyzn. Co prawda ok. 33% Polaków twierdzi,

⁴⁰ G. Hagel, *Patologie społeczne*, Szczecin 2013, s. 15-16.

⁴¹ J. Górski, *Alkohol w kulturze i obyczaju*, w: *Alkohol w kulturze i obyczaju. Praca zbiorowa*, pod red. K. Górskiego i K. Moczarskiego, Warszawa 1972, s. 7-15.

⁴² G. Hagel, s. 15-16.

⁴³ I. Pospiszyl, *Patologie społeczne*, Warszawa 2008, s. 39-44.

że unika okazji do spożywania alkoholu, jednak są również osoby, które bez wahania wskazują, że piją często, i nie widzą w tym nic złego. Takiej odpowiedzi udzieliło 8% badanych⁴⁴.

Patostreamerzy podczas swoich relacji „na żywo” spożywają ogromne ilości alkoholu. Na takich streamach pije się praktycznie cały czas, co często stanowi swego rodzaju wstęp do zachowań takich jak agresja czy bijatyki⁴⁵. Takie zachowanie prowadzących jest częstą przyczyną do sięgania po alkohol i inne używki przez osoby niepełnoletnie. Młodzież poddana długotrwałemu oddziaływaniu tego typu treści, nie widzi w nich nic złego, traktuje to jako normalność, a w skrajnych przypadkach kopiuje działania swoich idoli. Badania wskazują, że 38% respondentów oglądających patostreamy twierdzi, że pokazują one prawdziwe życie, 20% po prostu lubi je oglądać, a 18% ankietowanym zachowania przedstawione podczas transmisji, w tym picie alkoholu, imponują⁴⁶.

W patostreamach często wykorzystywany jest tzw. kociołek panoramiksa. Nazwa ta pochodzi z popularnej serii komiksów i filmów o przygodach Asterixa i Obelixa⁴⁷. Sporządzenie go polega na wymieszaniu ze sobą różnego rodzaju trunków. W dużym naczyniu miesza się m.in.: piwo, wódkę, wino, szampana i napoje energetyczne. Ma to na celu uzyskanie jak najmocniejszego napoju, który szybko i skutecznie doprowadzi pijących do upojenia alkoholowego.

Problem patostreamingu, a dokładnie patostreamu prowadzonego przez Daniela „Magicala” stał się tematem programu *Uwaga! Po Uwadze*, transmitowanego przez stację TVN. Został on wyemitowany we wrześniu 2018 roku. Podczas programu jego prowadzący Ryszard Cebula na wizji sam przyrządził „kociołek panoramiksa”, mieszając ze sobą różne trunki. Emisja tego programu wywołała wiele dyskusji na temat patostreamów, lecz nie było to spowodowane samym kontrowersyjnym tematem, ale również tym, że program został przygotowany w taki sposób, aby zmanipulować odbiorcę. Zachowanie prowadzącego, również pozostawiało wiele do życzenia. Twórcom programu zarzucano, że Cebula nie pozwalał wypowiedzieć się drugiej stronie. Cały czas wchodził w słowo swoim rozmówcom, chcąc ukierunkować rozmowę w stronę bezrefleksyjnego potępiania zachowań patostreamerów. Kontrowersje wywołało również przygotowanie na wizji „kociołka panoramiksa” oraz tłumaczenie prowadzącego program, że trunki użyte do jego przyrządzenia nie były prawdziwe. Tłumaczenie spotkało się jednak z szeregiem niepochlebnych komentarzy, gdyż doskonale widać, że

⁴⁴ *Konsumpcja alkoholu w Polsce, Komunikat z badań*, [Warszawa] 2019, s. 2-3, https://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2019/K_151_19.PDF, [dostęp: 23 lipca 2021].

⁴⁵ M. Jas, s. 175.

⁴⁶ *Patotreści w Internecie...*, s. 21.

⁴⁷ Asterix i Obelix – francuska seria komiksowa stworzona przez René Gosciniego i Alberta Uderzo, kontynuowana przez Jeana-Yves’a Ferriego i Didiera Conrada. Po raz pierwszy postać Asterixa pojawiła się w magazynie „Pilote” 29 października 1959 roku. Zob. *Asteriks*, w: *Wikipedia*, <https://pl.wikipedia.org/wiki/Asteriks>, [dostęp: 2 września 2021].

butelki z których korzystał prowadzący były hermetycznie zapieczętowane i posiadały banderole⁴⁸.

Spożywanie alkoholu przez patostreamerów stanowi jeden z aspektów, który składa się na pełny obraz zachowań osób prowadzących tego typu transmisje. Być może bez wspomagania się alkoholem nigdy nie posunęliby się do odtwarzania nieodpowiednich, a często nawet drastycznych scen.

Powszechnie znanym zjawiskiem, o którym warto wspomnieć jest prostytutka, czyli sprzedawanie własnego ciała w zamian za korzyści materialne. Jest to zachowanie oraz dewiacja seksualna znana wśród młodzieży i dorosłych. W przypadku osób niepełnoletnich do prostytutki dochodzi problem pedofilii, która, podobnie jak prostytutka, w Polsce jest przestępstwem ściganym zgodnie z kodeksem prawa karnego. prostytutka pozostawia w psychice trwały ślad i może stać się przyczyną wielu zmian w zachowaniach seksualnych jednostki. Uprawianie seksu bez jakiegokolwiek psychicznej bliskości prowadzi do odhumanizowania życia płciowego, pozbawia akt seksualny otoczenia sfery uczuciowej, pozostawiając jedynie aspekt fizyczny. Osoba trudniąca się prostytutką może mieć w przyszłości poważne problemy z nawiązaniem kontaktów opartych na zaufaniu⁴⁹.

Problemem jest również zmuszanie kobiet do uprawiania nierządu. Młode kobiety i dziewczęta niejednokrotnie są porywane i wywożone za granicę, aby tam pracować jako prostytutki, z czego korzyści finansowe czerpią ich „opiekunowie”. Praca pod przymusem może odcisnąć na psychice jeszcze większe piętno. Tego typu przestępstw dopuszczają się zazwyczaj dobrze zorganizowane grupy, których członkowie nie cofną się przed pobicie, gwałtem czy nawet morderstwem. Młode kobiety i dziewczęta pozyskiwane są na wiele sposobów, zatrudniane jako kelnerki, hostessy czy modelki, aby potem zostać ubezwłasnowolnione i zmuszone do uprawiania nierządu⁵⁰.

Zjawisko prostytutki odciska piętno również w innych sferach życia, np. w rodzinnej czy zdrowotnej. Seks jest także silnie uzależniający, a jego trywializacja popkulturowa sprawia, że coraz częściej rozpadają się przez to rodziny. W dobie Internetu bardzo powszechne stały się filmy pornograficzne, które raz „wrzucone” do sieci zostają w niej na zawsze, a kobieta, która brała w nich udział, może się już nigdy nie uwolnić od „łatki” naznaczenia społecznego. Uprawianie seksu niesie ze sobą również szereg niebezpieczeństw zdrowotnych. Podczas kontaktu seksualnego można się zarazić chorobami przenoszonymi drogą płciową. Brak odpowiedniej antykoncepcji skutkuje również niechcianymi ciążami, często następnie abortowanymi, co również może mieć wpływ na stan psychiczny kobiety/dziewczyny. Próby poradzenia sobie z tą mroczną rzeczywistością

⁴⁸ *Patologia na żywo, czyli świat patostreamerów*, <https://uwaga.tvn.pl/uwaga-po-uwazde,2680,n/patologia-na-zywo-czyli-swiat-patostreamerow-oficjalna-strona-programu-uwaga-tvn,273874.html>, [dostęp: 5 marca 2020].

⁴⁹ G. Hagel, s. 17-25.

⁵⁰ Tamże.

często wystawiają na pokusę sięgnięcia po alkohol czy narkotyki⁵¹. Badania przeprowadzone ok. 2010 roku w Warszawie pokazują, że aż 30% prostytutek miało problem z alkoholem, a wśród nich 78% stanowiły osoby nieletnie. 70% paliło papierosy, a 25% było obarczonych problemami ze środkami psychoaktywnymi. Jest też wiele przypadków (33%) rodzenia dzieci przez prostytutki będące w wieku między 14. a 20. rokiem życia. Obok prostytutki występuje szereg innych dewiacji społecznych, również określanych jako dewiacje seksualne. Zjawiska te często się przeplatają. Nie dotyczy to tylko środowisk heteroseksualnych, ale także homo czy biseksualnych. Do tego dochodzą zbrodnie takie jak pedofilia, czy różnorakie fetysze (bardziej bądź mniej kontrowersyjne), które nie pozostają bez wpływu w sferze psychicznej jednostek, często ofiar osób o zaburzeniach seksualnych⁵².

Fakt, że podczas transmisji „na żywo” w Internecie patostreamerzy posuwają się do wielu sprzecznych z obyczajami i prawem zachowań, udowodnił patostreamer Grzegorz „Gural” Górny, którego sprawą zajął się Ośrodek Monitorowania Zachowań Rasistowskich. Górny został zatrzymany przez policję po tym, jak podczas jednej ze swoich transmisji nakłaniał dzieci do rozbierania się. Cała sprawa rozpętała burzę wokół działalności niesławnego „Gurala”, gdyż okazało się, że ta transmisja to nie był jednorazowy „wybryk”. Często bowiem zdarzało się, że podczas internetowych relacji „na żywo” wykorzystywał niczego nieświadomych użytkowników, korzystających z takich portali jak np. Omegle. Użytkownicy tego serwisu, często niepełnoletni, zwykle nie wiedzieli nawet, że biorą udział w jakiegokolwiek transmisji internetowej, a już na pewno nie spodziewali się tego, że są częścią patologicznego streamu⁵³. Popularny wśród młodzieży patostreamer nie poprzestawał jednak na nakłanianiu do rozbierania się nieletnich. Tych, którzy nie chcieli tego robić – obrażał, groził oraz próbował zastraszać. Wszystko to czynił ku uciesze publiczności. Dziewczętom wielokrotnie proponował spotkanie i seks. Jedna z poszkodowanych uczestniczek miała 12 lat, a „Gural” namawiał ją do rozebrania się przed kamerą, zapewniając, że nikt poza nim tego nie widzi, gdy tymczasem transmisję oglądało ok. 30 tys. internautów. Innym razem zaproponował 13-latkę w zamian za seks 2 tys. złotych⁵⁴.

Patostreamer uniknął jednak odpowiedzialności karnej. Prokuratura w Poznaniu, która wcześniej postawiła w związku z działalnością w sieci Grzegorzowi Górnemu cztery zarzuty, umorzyła postępowanie w tej sprawie. Powodem był brak możliwości dotarcia do ofiar. Serwisy takie jak Omegle nie gromadzą bo-

⁵¹ A. Dyl, J. Jarosławska, *Narkomania – moda czy patologia społeczna?*, „Zeszyty Naukowe Ruchu Studenckiego” 2012, nr 2, s. 101-104, http://rsawl.awl.edu.pl/images/Archiwum/2012/nr_2/13_arkadiusz_dyl.pdf, [dostęp: 10 grudnia 2021].

⁵² G. Hagel, s. 18-25.

⁵³ K. Kopańko, *Gural to youtubowy idol najmłodszych widzów. Sprawdź, czy twoje dziecko nie ogląda takich patologicznych treści*, <https://www.spidersweb.pl/2018/03/gural-youtube.html>, [dostęp: 20 sierpnia 2021].

⁵⁴ M. Kowalczyk, *Patostreamer Gural zatrzymany przez policję*, <https://www.press.pl/tresc/52785,patostreamer-gural-zatrzymany-przez-policje>, [dostęp: 25 kwietnia 2021].

wiem informacji o użytkownikach, a w obliczu braku możliwości potwierdzenia tożsamości i wieku pokrzywdzonych, dalsze postępowanie wszczęte przeciwko „Guralowi” nie było możliwe⁵⁵.

Obok samych patostreamerów, w sieci jest wielu ludzi, którzy w szeroko pojętym show-biznesie próbują zaistnieć przy pomocy wywoływania wokół swojej osoby kontrowersji, a nawet skandali. Wielu youtuberów, którzy nie są postrzegani jako pato twórcy, również propaguje czasami treści uznawane za kontrowersyjne i nieodpowiednie. Przykładem może być zachowanie internetowej „gwiazdy” „Lorda Kruszwila”, czyli Marka Kruszela, który podczas nagrywania jednego ze swoich filmików na YouTube nakłaniał 10-letniego chłopca do dotykania kobiecych pośladków⁵⁶. Sprawą zainteresował się Ośrodek Zachowań Rasistowskich i Ksenofobicznych. Złożono zawiadomienie na policję i do prokuratury, zarzucając twórcom, że dopuszczają się wykorzystywania i poniżania nieletnich oraz namawiają kobiety do prostytucji. Wystosowano również wnioski do firmy Google, administratora serwisu YouTube, na którym ukazał się ten film, aby niezwłocznie zablokować kanał „Lorda Kruszwila”. Filmy i materiały, o które oskarżeni zostali ich twórcy, niezwłocznie zniknęły z Internetu, lecz równie szybko w sieci pojawił się nowy kanał Kruszela. W związku ze sprawą dom „Lorda Kruszwila”, jak również mieszkania jego współpracowników, zostały przeszukane przez policję⁵⁷.

Jeżeli alkohol, spożywany podczas patotransmisji uznamy za element zapalający, to jego następstwem niewątpliwie nazwać można przemoc, którą prowadzący stosują bardzo często wobec osób im najbliższych⁵⁸. Wszelkie agresywne momenty transmisji przyciągają największą widownię. Sami patostreamerzy traktowani są przez odbiorców jako osoby, które za wpłacone pieniądze zrobią praktycznie wszystko. Czasami przemoc wywoływana jest poprzez sprzeczki z innymi uczestnikami streamu, ale zdarzają się również przypadki, gdzie elementem, od którego wszystko się zaczyna, jest wpłata na rzecz prowadzących, opatrzona komentarzem sugerującym i nakłaniającym do stosowania przemocy. Pokazuje to nie tylko lekkomyślność twórców, którzy przez odurzenie alkoholem i innymi środkami oraz chęć łatwego zarobku, stają się podatni na sugestie widzów, ale również brak empatii i rozsądku wśród odbiorców, którzy wiedząc, że ich zachowanie może prowadzić do wywołania przemocy oraz jest do niej jawnym nawoływaniem, w dalszym ciągu wysyłają donacje na rzecz twórców patologicznych treści, uznając to za dobrą zabawę.

⁵⁵ N. Kowalski, *Poznań. Youtuber Gural proponował seks za pieniądze 13-latce. Sprawę umorzono. Teraz Gural groził przemocą na Poznań Game Arena?*, <https://gloswielkopolski.pl/poznan-youtuber-gural-proponowal-seks-za-pieniadze-13latce-sprawe-umorzono-teraz-gural-grozil-przemoca-na-poznan-game-arena/ar/c1-14463289>, [dostęp: 26 kwietnia 2021].

⁵⁶ *Dom Lorda Kruszwila przeszukany przez policję. Grozi mu 12 lat więzienia*, <https://4fun.tv/news/lord-kruszwil-przeszukanie-policja-zarzuty-youtube>, [dostęp: 20 sierpnia 2021].

⁵⁷ Tamże.

⁵⁸ M. Jas, s. 174-175.

Podczas patostreamów często można zobaczyć jak jeden z „twórców” bije i poniża drugiego. Często poniżane są również kobiety, nawet te najbliższe autorom. Bicie swoich dziewczyn, partnerek, żon, siostr czy matek nie budzi już większych emocji, bo dla widzów tego typu transmisji stały się one powszechne. Inną sprawą jest, że osoby te nie pozostają dłużne. Zamiast zgłosić sprawę na policję, odpowiadają przemocą na przemoc, a czynią to z pełną świadomością, bo przecież stanowi to dla nich źródło utrzymania.

Nie jest tajemnicą, że młode osoby bardzo łatwo chłoną otoczenie i na tej podstawie wyrabiają sobie poglądy, którymi kierować się będą w dorosłym życiu. Dlatego tak ważna jest rozmowa z młodymi ludźmi o zachowaniach agresywnych. Warto rozmawiać również o patotreściach. W badaniach CBOS 59% respondentów z grupy poniżej 18. roku życia wskazało, że ktoś rozmawiał z nim na temat patotreści w Internecie. W większości była to matka. Taką odpowiedź zaznaczyła prawie połowa badanych. W 31% był to ojciec, w 16% nauczyciel, w 6% psycholog lub pedagog szkolny, a w 4% przypadków rozmowę na ten temat podjęła inna dorosła osoba z rodziny⁵⁹.

Patostreamy pokazują świat pełen przemocy i nienawiści, który nie ma do przekazania żadnych pozytywnych emocji i wartościowych treści. Uczy, że w celu osiągnięcia korzyści materialnych i poprawy własnej sytuacji bytowej człowiek jest w stanie posunąć się do wszystkiego, nawet jeśli cierpią na tym jego najbliżsi, a on sam wystawia się na krytykę i pośmiewisko.

Agresja jest problemem, który z roku na rok coraz bardziej się nasila. Wzrost ten odnotowywany jest nie tylko wśród ludzi młodych, ale staje się zjawiskiem na skalę globalną. Obserwuje się nie tylko agresywne zachowania wobec słabszych rówieśników, ale także wzrost poziomu agresji w stosunku do ludzi starszych, np. nauczycieli. Agresja stanowi ogromny problem w szkole, gdzie przejawia się, począwszy od formy niewinnych kpin, a kończy nawet na biciu, czy w skrajnych przypadkach na zabójstwie. Społeczeństwo pomimo teoretycznej wiedzy na ten temat – w praktyce pozostaje kompletnie bierne⁶⁰.

Przejawami agresji są: agresja słowna bezpośrednia (poniżanie, wyzywanie, obrażanie, groźby itp.); agresja bezpośrednia (atak na osobę bądź rzecz); agresja słowna pośrednia (wygłaszanie negatywnych opinii o jednostce); agresja fizyczna (szarpanie, bicie, przemoc itp.). Wśród czynników wywołujących agresję można wymienić: czynnik wrodzony (obecny u każdego); czynnik aktywnościowy (wpływ frustracji, nerwów i konfliktów); czynnik frustracyjny (definiowany przez środowisko); czynnik naśladowczy (wynikający z kontaktów z rówieśnikami)⁶¹.

Przyjmuje się, że jedną z przyczyn powstawania zachowań o charakterze agresywnym jest nuda, spowodowana brakiem zainteresowań czy pasji. Agresorom brakuje też czasami bliskości, zrozumienia czy po prostu możliwości po-

⁵⁹ *Patotreści w Internecie...*, s. 22.

⁶⁰ G. Hagel, s. 26-27.

⁶¹ J. Danilewska, *Agresja u dzieci. Szkoła porozumienia*, Warszawa 2002, s. 29-37.

wiedzenia komuś o swoich problemach. Jednak brak bliskości i zrozumienia jest często nie tyle przyczyną, co skutkiem agresji. Za przyczynę wzrostu brutalności wśród młodzieży podawany jest często Internet. Dostęp do treści propagujących przemoc czy erotykę wpływa na jednostki, mniej lub bardziej, w zależności od różnorodnych czynników, wywołując przeniesienie fikcji do rzeczywistości. Prawdą jest jednak, że nie można obarczać winą Internetu, który jest tylko środkiem przekazu, a nie samym jego nadawcą. Problemem są raczej zachowania agresywne, które przejawiają dorośli, a dzieci, obserwując otaczającą je rzeczywistość – chłoną wszystko, niezależnie od nacechowania. Agresja jest również niekiedy nakierowywana na samego agresora, przyjmując wtedy postać autoagresji. Potrafi przejawiać się w wielu różnorodnych formach: od samookaleczeń, aż do samobójstw. Zachowania tego typu występują najczęściej wśród młodzieży i są wynikiem bezsilności⁶².

Jeżeli przyjrzymy się procesom edukacyjnym dzieci i młodzieży, dostrzeżemy, że podstawowym mechanizmem w nauczaniu jest tzw. uczenie obserwacyjne. Człowiek chłonie rzeczywistość taką jaką widzi, nie zawsze doszukując się w tym co widzi sensu czy ukrytych znaczeń. Zasada uczenia obserwacyjnego obowiązuje również w przypadku patotreści w Internecie. Tego typu widowiska bardzo szybko potrafią zmienić postrzeganie rzeczywistości przez ludzi młodych. Dotyczy to wszelkich zachowań, jakie napotkać możemy podczas patostreamów. Począwszy od ogromnej ilości wulgaryzmów i obraźliwych wyrażen na wizji, przemoc psychiczną oraz fizyczną, potrafiącą przerodzić się w przemoc psychiczną i fizyczną na tle seksualnym, na picciu alkoholu, paleniu papierosów i zażywaniu substancji psychoaktywnych kończąc. Zdarzają się przejęcia przez młodzież zachowań agresywnych, częściej jednak młodzi przejmują nawyki spożywania alkoholu, ale na największą skalę przejmowany jest język i ogólna kultura, panująca podczas transmisji szerzącej patologiczne treści⁶³.

Przykładów agresji słownej nie trzeba długo szukać. Dnia 13 stycznia 2019 roku całą Polską wstrząsnęła wiadomość o zamachu na prezydenta Gdańska Pawła Adamowicza. Do tragicznego w skutkach wydarzenia doszło podczas finału Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy, kiedy to Paweł Adamowicz został na scenie trzykrotnie ugodzony nożem przez 27-letniego zamachowca. Następnego dnia po batalii o życie, lekarze poinformowali o śmierci prezydenta⁶⁴.

Temat zamachu został poruszony podczas patostreamu prowadzonego przez Daniela „Magicala” Zwierzyńskiego, który na wizji wyrażał się pozytywnie o tej zbrodni⁶⁵. Streamer wraz z matką skomentowali zamach słowami „niestety przeżył” oraz „niech zdycha”. Podczas transmisji padały również obraźliwe okre-

⁶² G. Hagel, s. 27-32.

⁶³ Tamże, s. 25-27.

⁶⁴ *Paweł Adamowicz*, w: *Wikipedia*, https://pl.wikipedia.org/wiki/Pawe%C5%82_Adamowicz, [dostęp: 20 sierpnia 2021].

⁶⁵ *Youtuber zatrzymany przez policję. Pochwalał zabójstwo Adamowicza*, <https://www.planeta.pl/Wiadomosci/Polska/youtuber-zatrzymany-przez-policje-pochwalal-zabojstwo-adamowicza>, [dostęp: 20 sierpnia 2021].

ślenia pod adresem Jerzego Owsiaaka oraz o. Tadeusza Rydzyka. Sprawa została zgłoszona na policję. 26-letni Daniel oraz jego 46-letnia matka Małgorzata zostali zatrzymani⁶⁶. Prokuratura Rejonowa Toruń-Wschód skierowała akt oskarżenia w sprawie. Sąd uznał winę oskarżonych. Daniel Zwierzyński został skazany na karę ograniczenia wolności w postaci 10 miesięcy przymusowych prac społecznych. Wyrok zakładał również zakaz prowadzenia i rozpowszechniania przez skazanego treści audiowizualnych oraz zobowiązywał go do powstrzymywania się od napojów alkoholowych. Małgorzata Zwierzyńska oraz obecny podczas transmisji „na żywo” Rafał B., również musieli odbyć karę 10 miesięcy prac społecznych. Zwierzyńskiej ponadto zasądzono karę 5 tys. złotych, z przeznaczeniem na Wielką Orkiestrę Świątecznej Pomocy oraz tysiąc złotych na rzecz Jerzego Owsiaaka, jako zadośćuczynienie za znieważenie podczas streamu. Sąd zobowiązał ją również do powstrzymywania się od nadużywania alkoholu oraz orzekł szereg mniej istotnych środków karnych⁶⁷. Wspomnieć należy, że sprawa ta nie była pierwszym kontaktem „Magicala” z wymiarem sprawiedliwości. W przeszłości był on wielokrotnie karany mandatami za zakłócanie ciszy oraz porządku publicznego, jak również skazany został za pobicie. Zgodnie z wyrokiem sądowym miał odbyć karę w formie prac społecznych, jednak przestał na nie uczęszczać. W związku z zaistniałą sytuacją sąd zmienił wyrok na karę pozbawienia wolności⁶⁸.

Wulgarnym językiem bardzo często w swoich transmisjach posługują się również Wojciech „Major” Suchodolski oraz Krzysztof „Konon” Kononowicz; ten drugi w 2006 roku kandydował na prezydenta Białegostoku⁶⁹. Obaj mężczyźni utrzymują, że wszystko, co można zobaczyć podczas ich wspólnych transmisji, jest dobrze zaplanowane i inscenizowane, jednak oglądając można mieć co do tego poważne wątpliwości. Pod każdym filmem widnieje napis: „Wszystkie filmy są inscenizowane. Przedstawiane sceny są wymysłem autorów. Wszelkie akcje są odgrywane według wcześniej przygotowanego scenariusza. Jest to fikcja”⁷⁰. Przeczy temu jednak fakt, iż patostreamerzy są dobrze znani białostockiej policji. „Major” był niejednokrotnie wyprowadzany przez służby mundurowe z Lasu Zwierzynieckiego, gdzie odurzał się rozpuszczalnikami typu nitro. Podczas transmisji obaj mężczyźni bardzo często byli również pijani⁷¹.

⁶⁶ <https://www.youtube.com/watch?v=XBChCvbgRWI>, [dostęp: 12 lutego 2020].

⁶⁷ P. Mering, *Wyrok w sprawie Daniela Magicala*, <https://bezbprawnik.pl/wyrok-w-sprawie-daniela-magicala/>, [dostęp: 24 sierpnia 2021].

⁶⁸ *Polski youtuber pójdzie do więzienia. Będą patostreamy z za krat?*, <https://www.planeta.pl/Wiadomosci/Polska/youtuber-pojdzie-do-wiezienia-daniel-magical-i-koniec-patostreamow>, [dostęp: 24 sierpnia 2021].

⁶⁹ *Krzysztof Kononowicz*, w: *Wikipedia*, https://pl.wikipedia.org/wiki/Krzysztof_Kononowicz, [dostęp: 10 września 2021].

⁷⁰ *rposta dla meksykano2*, https://www.youtube.com/watch?v=x8QAuiAXXhA&ab_channel=KononowiczOriginal, [dostęp: 10 września 2021].

⁷¹ *Białostoccy patostreamerzy bezkarni. Oglupiające nagrania oglądają dzieci i młodzież*, <https://www.spottedalert.pl/kraj/bialostoccy-patostreamerzy-bezkarni-oglupejace-nagrania-ogladaja-dzieci-i-mlodziez/>, [dostęp: 10 września 2021].

W ostatnim czasie popularna była sprawa youtubera występującego pod pseudonimem „Kamerzysty”. Łukasz Wawrzyniak, bo tak brzmi pełne imię i nazwisko „twórcy” działającego w Internecie, do niedawna prowadził duży kanał na YouTube, gdzie zgromadził ponad milion subskrypcji, jednak jego internetowa „kariera” została zakończona przez zamknięcie kanału przez platformę. Powodem tego było wszczęte przeciw niemu postępowanie prokuratorskie w sprawie znęcania się psychicznego nad osobą niepełnosprawną. „Kamerzysty”, wraz ze swoimi współpracownikami z kanału, nagrywali osobę niepełnosprawną, wykonującą wymyślone przez nich zadania, które, delikatnie mówiąc, uwłaczały godności człowieka. Wawrzyniak pokazywał w Internecie jak płaci niepełnosprawnemu 18-latkowi m.in. za to, aby ten jadł kocie odchody czy oddawał mocz z balkonu do śmietnika. Zasada była prosta: im bardziej uwłaczający i głupi „challenge” wykonał 18-latek, tym więcej pieniędzy otrzymywał. Gdy sprawą po interwencji byłej opiekunki niepełnosprawnego chłopaka zajęła się policja, „Kamerzysty” odniósł się do zarzutów wszystkiego się wypierając i twierdząc, że było to wyreżyserowane. Postępowanie w tej sprawie dalej się toczy⁷², a Łukasz Wawrzyniak zgodnie z decyzją sędziego znajduje się obecnie w areszcie⁷³.

W dniu 10 września 2021 roku ruszył proces youtubera, jednak sąd wyłączył jawność rozprawy. Co ciekawe, stało się tak, pomimo iż żadna ze stron o to nie wniosowała⁷⁴. Oskarżonym grozi nawet 8 lat pozbawienia wolności. Z relacji Wioli K., współoskarżonej w sprawie, wobec której sąd nie zastosował środków zapobiegawczych w formie ograniczenia wolności na czas postępowania wynika, że wszystko układa się po ich myśli⁷⁵, jednak zważywszy na wyłączenie jawności rozprawy, informacji tych nie można na dzień dzisiejszy zweryfikować. Wobec Wawrzyniaka sąd podjął decyzję o przedłużeniu aresztu do 2 października 2021 roku, wyznaczając jednocześnie kaucję w wysokości 100 tys. złotych, po wpłaceniu której oskarżony będzie mógł oczekiwać na kolejne rozprawy na wolności⁷⁶.

Na uwagę zasługuje fakt, iż nie jest to pierwsze postępowanie w sprawie „Kamerzysty”. 13 kwietnia 2021 roku zapadł wyrok skazujący go za prowadzenie pojazdu po drodze publicznej pod wpływem środków odurzających⁷⁷.

⁷² *Kamerzysty – kto to jest Łukasz Wawrzyniak...*

⁷³ D. Jaroszewski, *Kamerzysty wciąż za kratkami. Sąd przedłużył areszt YouTubera*, <https://www.telepolis.pl/tech/wydarzenia/youtuber-kamerzysty-areszt-przedluzony>, [dostęp: 18 sierpnia 2021].

⁷⁴ *Ruszył proces patoyoutubera*, <https://www.wirtualnemedial.pl/artykul/proces-patoyoutuber-lukasz-w-kamerzysty>, [dostęp: 11 września 2021].

⁷⁵ B. Godziński, *Kamerzysty dostanie łagodny wyrok? Jedna z oskarżonych mówi, że „jest dobrej myśli”*, <https://spidersweb.pl/rozrywka/2021/09/13/kamerzysty-mus-proces-wiola-k-instagram>, [dostęp: 13 września 2021].

⁷⁶ *Kamerzysty może wyjść na wolność. Sąd wyznaczył patoyoutuberowi kaucję*, <https://www.pudelek.pl/kamerzysty-moze-wyjsc-na-wolnosc-sad-wyznaczył-patoyoutuberowi-kaucje-6682841432533504a>, [dostęp: 13 września 2021].

⁷⁷ S. Kaniewski, *Nagrał bulwersujący film z niepełnosprawnym. Ujawniono, że skazano go już 4 dni wcześniej*, <https://natemat.pl/349753,aresztowany-kamerzysty-cztery-dni-przed-zatrzymaniem-zostal-skazany>, [dostęp: 12 września 2021].

Potrzeba zaistnienia w świecie, bycia popularnym i zdobywania uwagi jest wśród nastolatków bardzo ważna. W dobie Internetu, gdzie wszystko, co najważniejsze dla młodej osoby dzieje się w wirtualnej przestrzeni, właśnie tam kierowane są pragnienia i ambicje związane ze sławą, popularnością oraz pieniędzmi. Młody człowiek, widzący że najlepiej w sieci sprzedają się treści wulgarne, pełne nienawiści oraz języka przesiąkniętego słowami obraźliwymi i nieodpowiednimi, próbuje dostosować się do świata, który widzi, bo właśnie taki uznaje za prawdziwy. Aspekt finansowy bierze górę nad aspektem społecznym, który zakłada, że takie zachowania są nieodpowiednie.

Patostreamy „Rafatusa” czyli Przykład idealny

Swego czasu głośno było o patostreamerze „Rafatusie”, lecz w tym przypadku mówić można o duecie, gdyż stałym uczestnikiem transmisji była dziewczyna streamera „Marlenka”. Rafał „Rafatus” Kowalczyk i Marlena „Marlenka” Gałązka zyskali w Internecie popularność. „Rafatus” podczas transmisji „na żywo” upijał się, często do nieprzytomności, i to właśnie te fragmenty streamów cieszyły się największą popularnością. Bardzo często między parą wywiązywały się bójkę, które były następstwem spożywania alkoholu, co tylko zwiększało oglądalność streamera i przysparzało mu znacznych dochodów⁷⁸. „Rafatus” na początku prowadził transmisje z domu, w którym mieszkał z matką i młodszymi braćmi. Wyprowadził się jednak, ze względu na demoralizujący wpływ swych działań w sieci na młodsze rodzeństwo. Wtedy to zamieszkał ze swoją partnerką „Marlenką”⁷⁹.

Rafał „Rafatus” Kowalczyk bardzo często podczas upijania się na streamie bił swoją partnerkę. W tej sprawie wielokrotnie interweniowała policja oraz złożone zostały zawiadomienia do prokuratury i Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie, dotyczące przemocy domowej oraz ogólnej sytuacji, w jakiej znajdowali się ci młodzi ludzie. Podczas przesłuchań jednak oboje utrzymywali, że transmitowane przez nich treści są zawsze dobrze zaplanowane, a wręcz wyreżyserowane i nie ma w nich miejsca na przypadki. A to, co odbiorca miał postrzegać jako przemoc i zachowania niewłaściwe, według patostreamerów było tylko zwyczajną inscenizacją. Rzeczywistość wyglądała jednak zupełnie inaczej, gdyż „Rafatus” po jednej z transmisji, podczas której upił się do nieprzytomności, trafił do szpitala⁸⁰.

Powodem pobytu w szpitalu był pogarszający się stan zdrowia młodego streamera. Ciągłe spożywanie dużych ilości alkoholu doprowadziło jego organizm do skrajnego wyczerpania. Już wcześniej zdarzało mu się np. podczas streamów

⁷⁸ B. Godziński, *Polski youtuber katuje swoją dziewczynę, a serwis to promuje. YouTube zupełnie nie panuje nad patostreamerami*, <https://natemat.pl/227793,youtuber-rafatus-bije-dziewczyne-marlene-dlaczego-youtube-go-promuje>, [dostęp: 26 kwietnia 2021].

⁷⁹ *Uwaga! TVN*, odc. 351, <https://player.pl/programy-online/uwaga-odcinki,351/odcinek-5278,S23E5278,101882>, [dostęp: 1 kwietnia 2020].

⁸⁰ Tamże.

tracić przytomność, jednak po jakimś czasie dochodził do siebie, by za chwilę znów powrócić do picia. Nie mógł pozwolić sobie bowiem na przerwę, gdyż nie chciał stracić widzów i dochodów⁸¹.

Kanały, na których transmitowali swoje wybryki „Rafatus” i „Marlenka”, tak jak w przypadku wielu innych patostreamerów, były wielokrotnie banowane. Nie zniechęcało to jednak „twórców”, którzy wyszukiwali coraz to nowsze portale i serwisy, które pozwalały na tego typu zachowania. Rafał Kowalczyk i Marlena Gałązka po incydencie z zablokowaniem ich streamu postanowili skorzystać z platformy, która specjalizowała się w tzw. sex kamerkach. Transmitowali tam „na żywo” m.in. swój stosunek seksualny, a widzowie mogli wpłacać na ich rzecz datki, tak samo jak miało to miejsce podczas innych tego typu transmisji⁸².

Podsumowanie

Przytoczony powyżej przykład patostreamera „Rafatusa” wydaje się reprezentować środowisko. Można odnieść wrażenie, że dla twórców tego typu treści nie liczy się nic poza zarabianiem pieniędzy, i to właśnie dla nich są w stanie wyzbyć się ludzkiej godności i przyzwoitości. Alkoholizm, wulgaryzmy, przemoc fizyczna i psychiczna oraz patologiczne zachowania na tle seksualnym składają się na obraz niezwykle demoralizujący i będący – ku uciesze ich twórców – poza wszelką kontrolą.

„Patobiznes” pozostaje nadal swoistym fenomenem, skupiającym pręźnie działającą, aktywną społeczność. Pokazuje, że aparaty państwowe i komórki społeczne, w teorii odpowiedzialne za walkę z takimi zjawiskami, w praktyce często są kompletnie bezradne. W dużej mierze wynika to z braku znajomości tematu patostreamów oraz błędnego szacowania motywacji ich twórców. Nadzieją napawa coraz większy odsetek spraw dotyczących patostreamów, kończących się wyrokami skazującymi, oraz bardziej zdecydowane działania platform streamingowych, poprzez które twórcy patotreści docierają do odbiorców, jednak nietrudno jest zauważyć, że na reakcję liczyć może jedynie ułamek tych zachowań.

Patotreści nie ograniczają się jednak tylko do formy patostreamów. Jeżeli przyjmiemy, że wspólnym mianownikiem będzie demoralizacja, to znajdziemy szereg innych form przekazu, które mają negatywny wpływ na odbiorcę. Przykładem mogą być chociażby wulgarne teksty muzyczne, które pochwalają spożywanie alkoholu i substancji psychoaktywnych, pornografię, seks oraz przemoc wobec kobiet. Kanałów i stron internetowych, które pod „płaszczkiem” edukacji seksualnej próbują deprawować i promować wulgarne treści, często wśród ludzi młodych, niepełnoletnich, którzy nie potrafią ocenić skali zagrożenia, mamy bardzo wiele⁸³.

⁸¹ Tamże.

⁸² B. Godziński, *Polski youtuber...*

⁸³ *Patotreści w Internecie...*, s. 9-10.

Osoby chcące w łatwy sposób zarobić na poniżaniu innych, stale poszukują odpowiedniego dla ich treści kanału przekazu informacji. Żeby trafić na tego typu transmisje, nie trzeba wcale robić wiele, wystarczy wpisać hasło patostream, i chociaż nie zostaną nam one udostępnione na pierwszej stronie, to nawet dla mniej wprawnego użytkownika Internetu wystarczy kilka kliknięć, aby ujrzeć świat pełen przemocy i nienawiści. Świat, w którym dla pieniędzy człowiek jest w stanie posunąć się praktycznie do wszystkiego.

Fakt ogromnego wpływu oglądanych w Internecie demoralizujących treści, zwłaszcza na młodzież oraz dzieci, ukazuje nam skalę problemu. Młode umysły, widząc, że można bezkarnie zarabiać na piciu alkoholu, seksie czy przemocy, zatracają możliwość realnej oceny sytuacji. W efekcie dochodzi do tego, że nie umieją odróżnić dobra od zła.

Temat patostreamów zdaje się być jeszcze mało rozpoznany. Każdy z aspektów patostreamingu może stać się przedmiotem badań naukowych, społecznych czy kulturowych. Obecnie pojawia się coraz więcej publikacji zgłębiających, tłumaczących i opisujących to zjawisko, jednak nadal jest ich niewiele. Jest to pewnego rodzaju nisza, która wymaga zapełnienia, chociażby biorąc po uwagę fakt, iż poszerzenie wiedzy na ten temat mogłoby pozwolić znacznie skuteczniej zwalczać i przeciwdziałać negatywnym skutkom patologicznych transmisji internetowych, jak również umożliwić odpowiednim służbom wdrożenie działań o charakterze karnym i profilaktycznym.

Bibliografia:

- Asterix*, w: *Wikipedia*, <https://pl.wikipedia.org/wiki/Asteriks>.
- Bek Dominika, *Patostreaming – charakterystyka i prawne konteksty zjawiska*, „Zarządzanie Mediami” 2019, t. 7, s. 247-262.
- Białostoccy patostreamerzy bezkarni. Oglupiające nagrania oglądają dzieci i młodzież*, <https://www.spottedalert.pl/kraj/bialostoccy-patostreamerzy-bezkarni-ogluipajace-nagrania-ogladaja-dzieci-i-mlodziez/>.
- Czerkawski Andrzej, Nowak Anna, *Wstęp*, w: *Wybrane zagadnienia patologii społecznej – implikacje empiryczne*, pod red. Andrzeja Czerkawskiego i Anny Nowak, Katowice 2008, s. 7-9.
- Czubkowska Sylwia, *Donejty pompują dymy. Jak zarabiają patostreamerzy i dlaczego nikt tego nie kontroluje?*, <https://wyborcza.pl/7,156282,25138386,donejty-pompuja-dymy-jak-zarabiaja-patostreamerzy-i-dlaczego.html>.
- Danilewska Joanna, *Agresja u dzieci. Szkoła porozumienia*, Warszawa 2002.
- Dom Lorda Kruszwila przeszukany przez policję. Grozi mu 12 lat więzienia*, <https://4fun.tv/news/lord-kruszwil-przeszukanie-policja-zarzuty-youtube>.
- Dyl Arkadiusz, Jarosławska Jolanta, *Narkomania – moda czy patologia społeczna?*, „Zeszyty Naukowe Ruchu Studenckiego” 2012, nr 2, s. 97-108, http://rsawl.awl.edu.pl/images/Archiwum/2012/nr_2/13_arkadiusz_dyl.pdf.
- Godziński Bartosz, *Kamerzysta dostanie łagodny wyrok? Jedna z oskarżonych mówi, że „jest dobrej myśli”*, <https://spidersweb.pl/rozrywka/2021/09/13/kamerzysta-mus-proces-wiola-k-instagram>.

- Godziński Bartosz, *Polski youtuber katuje swoją dziewczynę, a serwis to promuje. YouTube zupełnie nie panuje nad patostreamerami*, <https://natemat.pl/227793,youtuber-rafatus-bije-dziewczyne-marlene-dlaczego-youtube-go-promuje>.
- Górski Jan, *Alkohol w kulturze i obyczaju*, w: *Alkohol w kulturze i obyczaju. Praca zbiorowa*, pod red. Jana Górskiego i Kazimierza Moczarskiego, Warszawa 1972, s. 7-15.
- Hagel Grażyna, *Patologie społeczne*, Szczecin 2013.
<https://www.youtube.com/watch?v=XBChCbvgRWI>.
- Jaroszewski Damian, *Kamerzysta wciąż za kratkami. Sąd przedłużył areszt YouTubera*, <https://www.telepolis.pl/tech/wydarzenia/youtuber-kamerzysta-areszt-przedluzony>.
- Jas Michał, *Patostreaming – ciemna strona internetu. Analiza zjawiska na wybranych przykładach*, „Media, Biznes, Kultura” 2020, nr 1, s. 169-180.
- Kamerzysta – kto to jest Lukasz Wawrzyniak i o co chodzi w aferze?*, <https://www.radiozet.pl/Co-gdzie-kiedy-jak/Kamerzysta-kto-to-jest-Lukasz-Wawrzyniak-i-o-co-chodzi-w-aferze-YOUTUBE-WIEK>.
- Kamerzysta może wyjść na wolność. Sąd wyznaczył patoyoutuberowi kaucję*, <https://www.pudelek.pl/kamerzysta-moze-wyjsc-na-wolnosc-sad-wyznaczył-patoyoutuberowi-kaucje-6682841432533504a>.
- Kaniewski Sebastian, *Nagrał bulwersujący film z niepełnosprawnym. Ujawniono, że skazano go już 4 dni wcześniej*, <https://natemat.pl/349753,aresztowany-kamerzysta-cztery-dni-przed-zatrzymaniem-zostal-skazany>.
- Kim są patostreamerzy*, <https://player.pl/programy-online/uwaga-odcinki,351/odcinek-5278,S23E5278,101882>.
- Kmieciak-Goławska Agnieszka, *Patostreaming jako narzędzie popularyzacji podkultury przemocy*, „Biuletyn Polskiego Towarzystwa Kryminologicznego” 2019, nr 25, s. 171-183, <https://ak.inp.pan.pl/index.php/bk/article/view/2322/1889>.
- Konsumpcja alkoholu w Polsce. Komunikat z badań*, [Warszawa] 2019, https://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2019/K_151_19.PDF.
- Kopańko Karol, *Gural to youtubowy idol najmłodszych widzów. Sprawdź, czy twoje dziecko nie ogląda takich patologicznych treści*, <https://www.spidersweb.pl/2018/03/gural-youtube.html>.
- Korzystanie z Internetu*, „Komunikat z Badań” 2017, nr 49, https://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2017/K_049_17.PDF.
- Kowalczyk Mariusz, *Patostreamer Gural zatrzymany przez policję*, <https://www.press.pl/tresc/52785,patostreamer-gural-zatrzymany-przez-policje>.
- Kowalski Norbert, *Poznań. Youtuber Gural proponował seks za pieniądze 13-latce. Sprawę umorzono. Teraz Gural groził przemocą na Poznań Game Arena?*, <https://gloswielkopolski.pl/poznan-youtuber-gural-proponowal-seks-za-pieniadze-13latce-sprawe-umorzono-teraz-gural-grozil-przemoca-na-poznan-game-arena/ar/c1-14463289>.
- Krzysztof Kononowicz*, w: *Wikipedia*, https://pl.wikipedia.org/wiki/Krzysztof_Kononowicz.
- Kwaśniewski Jerzy, *Czy istnieje dewiacja społeczna?*, „Prace Instytutu Profilaktyki Społecznej i Resocjalizacji Uniwersytetu Warszawskiego” 2012, t. 19, s. 63-88, http://www.ipsir.uw.edu.pl/UserFiles/File/Katedra_Socjologii_Norm/PRACEIPSIR/Tom_19/czy_istnieje_dewiacja_spoleczna.pdf.
- Kwaśniewski Jerzy, *Dewiacja społeczna*, w: *Encyklopedia socjologii*, t. 1, A-J, [red. nauk. A. Kojder i in.], Warszawa 1998, s. 125-129.
- Media strumieniowe*, w: *Wikipedia*, https://pl.wikipedia.org/wiki/Media_strumieniowe.

- Mering Paweł, *Wyrok w sprawie Daniela Magicala*, <https://bezprawnik.pl/wyrok-w-sprawie-daniela-magicala/>.
- Najdek Małgorzata, Węgrzyn Rafał, *Koniec świata zwiastują patostreamy*, „Meritum” 2019, nr 3, s. 18-24, https://www.mscdn.pl/mscdn2018/images/pdf/Dobre_praktyki/1106_art.pdf.
- Patologia*, w: *Encyklopedia PWN*, <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/patologia;3955027.html>.
- Patologia na żywo, czyli świat patostreamerów*, <https://uwaga.tvn.pl/uwaga-po-uwadze,2680,n/patologia-na-zywo-czyli-swiat-patostreamerow-oficjalna-strona-programu-uwaga-tvn,273874.html>.
- Patologie społeczne*, w: *Encyklopedia PWN*, <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/patologie-spoeczne;3955029.html>.
- Patotreści w Internecie. Raport o problemie*, Warszawa 2019, <https://fdds.pl/wp-content/uploads/2019/08/fdds-raport-patotresc-www.pdf>.
- Paweł Adamowicz, w: *Wikipedia*, https://pl.wikipedia.org/wiki/Pawe%C5%82_Adamowicz.
- Polski youtuber pójdzie do więzienia. Będą patostreamy z za krat?*, <https://www.planeta.pl/Wiadomosci/Polska/youtuber-pojdzie-do-wiezienia-daniel-magical-i-koniec-patostreamow>.
- Pospiszyl Irena, *Patologie społeczne*, Warszawa 2008.
- rposta dla meksykano2, https://www.youtube.com/watch?v=x8QAuiAXXhA&ab_channel=KononowiczOriginal.
- Ruszył proces patoyoutubera*, <https://www.wirtualnemedial.pl/artykul/proces-patoyoutuber-lukasz-w-kamerzysty>.
- Siedlanowski Paweł, *Homo crudelis? Patostream – kolejna patologia w sieci*, „Biuletyn Edukacji Medialnej” 2018, nr 2, s. 44-57.
- Uwaga! TVN*, <https://player.pl/programy-online/uwaga-odcinki,351/odcinek-5278,S23E5278,101882>.
- Uwaga! TVN*, odc. 351, <https://player.pl/programy-online/uwaga-odcinki,351/odcinek-5278,S23E5278,101882>.
- Wojtyna Miłosz, *Nuda, dymy, podmiotowość. Patostream jako gatunek*, „Tekstualia” 2019, nr 3, s. 55-70.
- Youtuber zatrzymany przez policję. Pochwalał zabójstwo Adamowicza*, <https://www.planeta.pl/Wiadomosci/Polska/youtuber-zatrzymany-przez-policje-pochwalal-zabojstwo-adamowicza>.

Damian Ołownia

Pathostreaming as a pathological and deviant phenomenon

Researches about pathologies, actions, or behaviors that violate social norms have been studied for a very long time. It can be assumed that what is considered a novelty, is how the content is spread and that abnormal behaviors such as alcoholism or violence are simply adapting to the new reality. The article demonstrates the dangers of pathostreaming and its negative influence on the audience and provides examples that help in understanding the pathostreaming phenomenon's ambiguities. It also describes efforts to fight „patho-business”.

Key words: pathostreaming, internet threats, social pathologies, alcoholism, aggression, profanity, sexual deviations